

STROMBUS GIGAS BEWERKT TOT STEEKWAPEN: BESTAAT DAT ECHT?

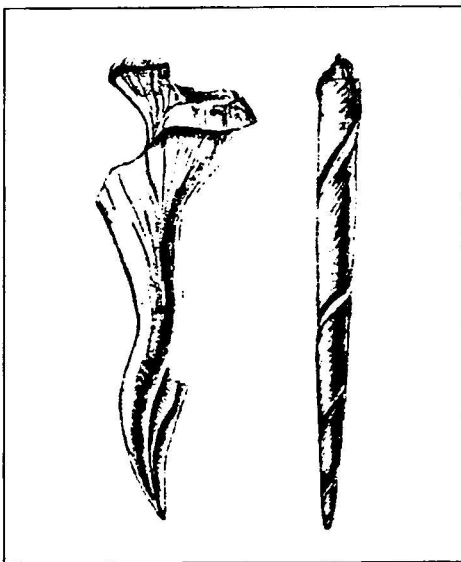
door

G.C. Kronenberg

Recent werd in het Cb een artikeltje gepubliceerd, waarin het bewerken van exemplaren van *Strombus gigas* tot steekwapen werd gemeld (Meeuse, 2000: 68). In een reactie gaat Mienis (voorgaand artikel) in op het voorkomen van steekwapens gemaakt van schelpen.

Zoals Mienis opmerkt staan er in het boek van Pfeiffer (1914) enige afbeeldingen die (mogelijk) dolken zijn (Pfeiffer, op. cit.: fig. 5). Pfeiffer beeldt nog meer af, dat met niet al te veel fantasie op een dolk lijkt (op. cit.: fig. 53, hiernaast gereproduceerd).

Opgemerkt dient te worden dat Pfeiffer af en toe wel wat dingen door elkaar haalde. Zijn fig. 5a heeft als onderschrift: 'Isolierte Columella. a. von *Tritonium*, als Dolch oder als Pfriem gebraucht (...)', terwijl op fig. 196a precies hetzelfde plaatje staat, maar dan is het 'Dolch oder Pfriem aus der Columella einer großen Seeschnecke a. von Peru', met andere woorden geen identificatie meer als een *Tritonium*. Nu is *Tritonium* in de strikte zin een synoniem van *Charonia*, maar er komt geen *Charonia* bij de kust van Peru voor, de dichtstbijzijnde vindplaatsen zijn de Galapagos eilanden en Paaseiland (Beu via e-mail). De grootste andere soort van de Ranellidae uit die buurt is *Cymatium tigrinum* die wel van de kust van Peru bekend is (Beu via e-mail). Deze wordt echter lang niet zo groot als het plaatje suggereert, en het plaatje laat een soort zien met meer windingen dan *C. tigrinum*; het plaatje lijkt overigens ook niet echt op een *Charonia*. Als mogelijkheid voor dit plaatje wil ik *Pleuroploca princeps* noemen, een soort die vanaf Baja California tot Ecuador voorkomt. Ook met de bespreking van 'Das Cassis- und Strombus-Material' (Pfeiffer, op. cit.: 57-60) gaat er wat mis: bij de bespreking van *Cassis* wordt naar de afbeeldingen 60 en 61 ver-

wezen, waarbij afbeelding 61 wel degelijk een *Strombus gigas* vertoont. Mienis signaleerde al de (mogelijke) foutieve identificatie van *Pyrula* (= *Ficus*).

Nu gaat het boek van Pfeiffer over de prehistorie, en niet over de periode die Meeuse (op. cit.) geeft, de 17de en 18de eeuw, en gaat het artikel van Meeuse ook niet over Peru, maar over Florida. Pfeiffer maakt ons in deze dus niet veel wijzer.

Zelf ook geïntrigeerd door het artikel van Meeuse (zie Kronenberg, 2000: 68, wat overigens niet voor publicatie bedoeld was) heb ik een oproep geplaatst in de Conch-L discussiegroep. Hierop kwamen via e-mail een tweetal reacties binnen. Dr. Liz Sommerville (University of Sussex, Groot Brittannië) verwees naar een boek van Drewett (1991) waarin gewag wordt gemaakt van het gebruik van (delen van) schelpen van *Strombus gigas*. Letterlijk schreef zij: '(...) but though that it might be of relevance to note that shell, especially the shell of *S. gigas*, was used as raw material for tools (axes and adzes) on Barbados in prehistory.' '(....) maar dacht dat het misschien relevant zou zijn om op te merken dat schelpen, met name de schelp van *S. gigas*, als grondstof werd gebruikt voor gereedschappen (bijlen en dissels) op Barbados in de prehistorie.' vert. GCK).

Een andere reactie kwam van mevrouw Phyllis Diegel, West Palm Beach, Florida, Verenigde Staten, die eerst haar bibliotheek heeft geraadpleegd, en, toen ze daar niets kon vinden, verder navraag heeft gedaan. In haar reactie van 18 september 2000 schrijft ze: 'I have asked everyone I can think of about the daggers and no one has heard about them. A friend of mine just went to the Keys and asked at the shell shops and they said they had not heard of them.' ('Ik heb het aan iedereen die ik maar kon bedenken gevraagd over deze dolken, en niemand heeft ervan gehoord. Een vriend van me is net naar de Keys geweest en heeft bij de schelpenwinkels navraag gedaan, en ze zeiden dat ze er nooit van hadden gehoord.' vert. GCK).

Door deze ene reactie wel voor een groot deel maar toch nog niet geheel overtuigd ben ik eens op het web gaan zoeken. Dit bracht me bij <http://metacrawler.askme.com> waar een aantal (hoeveel?) experts zitten, die vragen beantwoorden. Op mijn vraag over de *Strombus*-dolken, kreeg ik het volgende antwoord:

'<http://coa.acnatsci.org/conchnet/indians.html> is a website that tells the history of the indian tribe (nick named the shell indians) that inhabited the Florida keys in the 1500's when Europeans first landed. Excerpt '....Abundant shell artifacts are found in the mound areas. Hundreds of *Busycon* whelk hammers and picks have been unearthed, as well as shell pendants, necklaces, scrapers, dippers, awls, fishing sinkers and weapons of all descriptions...' Nog steeds geen *Strombus gigas* dus. Toen ik deze site probeerde te benaderen lukte dat echter niet. Dit weer gemeld hebbende aan de vragenbeantwoorder kreeg ik als antwoord dat dat via een omweg wel kon (eerst naar coa.acnatsci.org en daarna via conchnet.org/conchnet/indians.html achter typen) maar dat er verder niets te lezen was met betrekking tot *Strombus gigas*.

Op een brief van mij aan de heer Meeuse, verzonden op 19 september 2000, kreeg ik als antwoord dat de heer Meeuse als bronnen had gebruikt:

- 1) Een detective-verhaal getiteld 'Killer Killer from the Keys' (auteur bij mij onbekend)
- 2) Reisgidsen
- 3) Verbod van import op Schiphol

Dit zijn nu niet direct bronnen die ik als erg betrouwbaar aan zou willen wijzen, en wat punt drie betref geeft Mienis al aan dat het niet uitmaakt of het de hele schelp of een al dan niet bewerkt deel van de schelp betreft. Ergo, een omschrijving voor de douane zou een zinsnede kunnen bevatten die dat verwoordt zonder juist in detail te treden over wat verboden is: simpel gezegd, alles wat van *Strombus gigas* afkomstig is, is verboden.

Wat de andere twee bronnen betreft, is het mogelijk dat er verwarring plaats gevonden heeft door de zogenaamde 'vernacular names' van schelpen. In het Engels wordt Conch normaal gesproken gebruikt voor schelpen van het genus *Strombus*. Schelpen van het genus *Lambis* heten Spider Conch, hetgeen enige logica heeft.

In het bekende Compendium of Seashells krijgt elke afgebeelde soort naast de wetenschappelijke naam ook een Engelstalige naam mee. Hieruit blijkt dat 'Conch' niet alleen slaat op soorten binnen de familie Strombidae, maar dat soorten van het genus *Pleuroploca* 'Horse Conch' heten (p.182). Wulkachtigen heten deels 'Whelk' (p.164) of 'Volute Whelk' (p.162) voor soorten van het genus *Volutopsis*, maar *Buccinum undatum* –de Wulk- heet volgens het Compendium 'Common Northern Buccinum' (p.174). Nu wordt de naam 'Whelk' echter ook gebezigd voor soorten van het genus *Busycon* (p. 176) en om de zaak nog wat gecompliceerder te maken wordt de soort *Busycon spiratum* ineens 'Pear Conch' genoemd.

Zou het mogelijk zijn dat de aanduiding 'Conch' in het geval van de dolken juist niet op *Strombus gigas* slaat, maar op een soort van een ander genus?

Hoewel de schelp van *Strombus gigas* erg stevig is (zie bijvoorbeeld Kamat et al., 2000) en ik niet uit wil sluiten dat het inderdaad mogelijk kan zijn dat er dolken van gemaakt zouden kunnen worden, kan ik op basis van de reactie van mevrouw Diegel, de resultaten van de zoektocht op internet en de bronnen die de heer Meeuse noemt, vooralsnog niet anders concluderen dan dat de *Strombus*-dolken niet bestaan.

Met dank aan Henk K. Mienis voor een preview op zijn reactie in het Cb, Liz Sommerville voor de referentie naar het werk van Drewett, A.D.J. Meeuse voor het noemen van zijn bronnen, A.G. Beu, Lower Hutt, Nieuw Zeeland voor informatie betreffende het voorkomen van *Charonia* en *Cymatium*, Jan Haspeslagh, Oostende, België voor het beschikbaar stellen van een fotokopie van het artikel van Kamat et al., de anonieme vragenbeantwoorder van het 'Metacrawler ask me'-team, en vooral Phyllis Diegel voor al haar inspanningen en naspeuringen ter plaatse in Florida.

Literatuur

- Abbot, R.T. & S.P. Dance, 1982. Compendium of Seashells. New York, pp. I-X, 1-411.
 Drewett, P., 1991. Prehistoric Barbados. Archetype Press [non vide].
 Kamat, S., X. Su, R. Ballarini & A.H. Heuer, 2000. Structural basis for the fracture toughness of the shell of the conch *Strombus gigas*. Nature, 405: 1036-1040.
 Kronenberg, G.C., 2000. Naschrift bij: 'Strombus gigas bewerkt tot steekwapen'. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver., No. 314: 68.
 Meeuse, A.D.J., 2000. Strombus gigas bewerkt tot steekwapen. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver., No. 314: 68.
 Mienis, H.K., 2000. Steekwapens gemaakt van schelpen. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver., No. 317: 144-145.
 Pfeiffer, L., 1914. Die steinzeitliche Muscheltechnik und ihre Beziehungen zur Gegenwart. Ein Beitrag zur Geschichte der Arbeit und zur Psychologie der Geräte. Jena, pp. I-VIII, 1-334.

Adres van de auteur:
 Den Bult 98

5616 GJ Eindhoven

E-mail: gijsckro@worldonline.nl